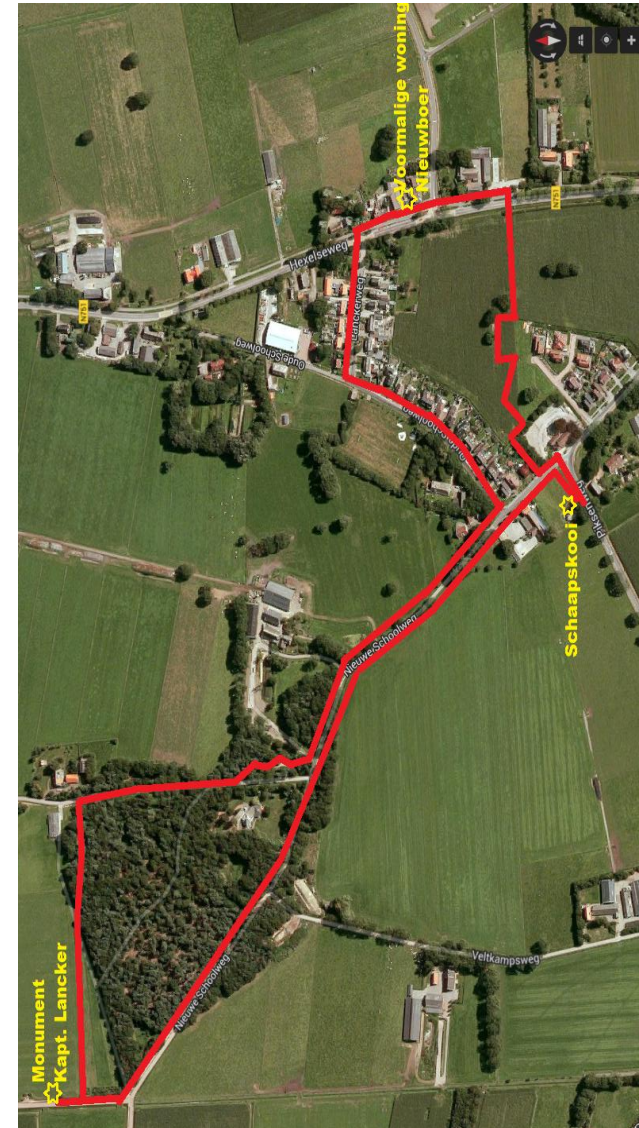

Wandeltocht vluchtroute

Kapitein Albert Ferdinand Lancker:

Organisator van het verzet: een groot leider !!

Kapt. Lancker wandelroute Hoge Hexel

Kapitein Albert Ferdinand Lancker:

Organisator van het verzet: een groot leider !!

In de gemeenten Hellendoorn en Wierden zijn straten naar hem genoemd en aan de Monumentenweg in Hoge Hexel staat een monument dat de herinnering levendig houdt aan Kapitein Albert Ferdinand Lancker, de man die het verzet in Midden-Overijssel heeft georganiseerd. Een naam, die ook tientallen jaren na de oorlog en na zijn dood velen nog aanspreekt: ook jongeren weten, dat Kapitein Lancker en verzet bij elkaar horen.

Het gevaar van legendevorming zit er levensgroot in: zijn naam kwam misvormd in de na-oorlogse krantenkolommen. Er werd bovendien geschreven over Kapt. Lancker, over Evert, over mijnheer de Jong en steeds was het dezelfde man; niet iedereen heeft dat aanvankelijk begrepen. Hij was het, die bij zijn leven zei: 'Mij zullen ze niet levend in handen krijgen' en voor iedereen die hem kende stond het vast: als het zover is zal hij zich doodvechten, nooit zal hij zich overgeven aan de vijand.

Het is in-triest, dat Kapt. Lancker tegen het eind van zijn leven inzet dreigde te worden van een machtsstrijd tussen de Landelijke Organisatie tot hulp aan onderduikers en de Landelijke Knok Ploegen. Hij streefde niet naar macht, hij had slechts één doel voor ogen: de vijand bestrijden op alle fronten. Zijn manschappen in Hellendoorn/Nijverdal, in Daarle, in Vroomshoop/Daarlerveen, in Wierden stonden als één man achter hem, die ze als hun leider erkenden en waardeerden. Wij willen trachten Kapt. Lancker recht te doen, de geheimzinnigheid rond zijn persoon willen we wegnemen en hem schetsen zoals hij was:

Een Nederlands officier, rijzig van gestalte, fier in zijn doen, groot in zijn trouw: de man, die het verzet in midden-Overijssel een gezicht heeft gegeven.

Albert Ferdinand Lancker is op 2 maart 1894 in Utrecht geboren en reeds op 16-jarige leeftijd begon in Kampen zijn militaire opleiding. In oktober 1916 werd hij 2e luitenant der Infanterie; vier jaar later werd hij bevorderd tot 1e luitenant.

Hij gaat in oktober 1921 scheep naar het toenmalige Nederland/Indië, in juni 1925 keert hij in ons land terug. De volgende periode in Nederlands Indië duurt van februari 1928 tot januari 1933. In november 1935 werd hij bevorderd tot kapitein.

In de meidagen van 1940 vinden we Kapt. Lancker terug in de Peeldivisie.

In Gevechtsbericht 2 - 2 R.I. lezen we hoe hij vol goede moed is. We concluderen het uit de zinsnede: *'11 mei 1940, 16.15 uur: de vijand heeft geen schijn van kans in ons vak.'*

In zijn berichten van de volgende dagen lezen we, hoe: hij met zijn troepen terug moet trekken en dat hij zich op 21 mei 1940 in het Franse Duinkerken bevindt. Alles wordt gedaan om over te steken naar Engeland, maar de toestemming blijft uit.

En zo keert Kapitein Lancker op 3 Juni 1940 met zijn manschappen in Nederland terug, waar hij op 15 juli 1940 op non-activiteit wordt gesteld. Een militaire loopbaan lijkt afgesloten, maar dat is slechts schijn! Het lijkt er op, dat de Duitsers snel aanvoelen dat ze in de heer Lancker geen vriend hebben, want reeds begin december 1940 wordt hij door de bezetters in Scheveningen gevangen gezet. Eind januari 1941 wordt hij vrijgelaten, maar kort daarop weer gezocht. Dat is het begin van zijn onderduikperiode, van het zwervers bestaan. Natuurlijk geeft hij op 8 augustus 1942 geen gehoor aan het bevel om zich te melden voor terugkeer in krijgsgevangenschap.

Dan volgt de episode in het leven van de heer Lancker, die hij in deze omgeving heeft doorgebracht. In de zomer van 1943 krijgt de kapper H. Voortman dagelijks een scheerklant in zijn kapsalon aan de Dorpsstraat 37 in Hellendoorn. Een statige verschijning, deze mijnheer de Jong, die een vakantie doorbrengt in Hotel De Uitkijk in de Hellendoornse Berg. Geleidelijk aan ontstaat er een zekere band tussen Hendrikus Voortman en 'mijnheer de Jong', later werkend onder de naam 'Evert', die op zijn persoonsbewijs de naam van Beurringen heeft staan en in werkelijkheid de heer Lancker is. Geleidelijk aan kwam hij ook in het ouderlijk huis van de fam. Voortman aan de Schuilenburgerweg 3 en daar kwam de aap uit de mouw: mijnheer de Jong wilde zich voorlopig vestigen in Hellendoorn en wat hij nodig had was een betrouwbaar adres, met de nadruk op 'betrouwbaar'. De heer Voortman heeft Mevr. G. Bakker-van 't Roth, die sinds enige tijd weduwe was en met haar drie kinderen aan de Ommerweg 24 woonde, benaderd. Hij heeft haar verteld, dat deze mijnheer de Jong een ondergedoken beroepsmilitair was en dat er toch wel bepaalde risico's aan

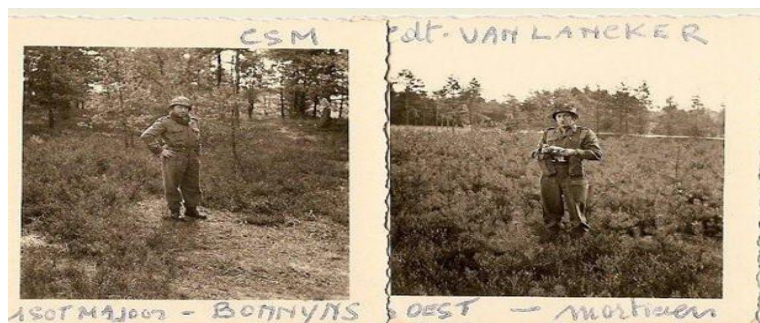

verbonden waren als zij hem zou herbergen. Zij overdacht de situatie en zei toen eenvoudig: 'Hij moet toch ergens zijn, laat hem maar komen' Het is een uitermate goed adres geweest, getuige ook een latere opmerking van de heer Lancker: 'ze heeft me nooit wat gevraagd, ze begreep wel wat er aan de hand was, maar was blijkbaar nergens bang voor.'

En daarmee was de woning aan de Ommerweg 24 in Hellendoorn het hoofdkwartier van het verzet in midden-Overijssel geworden, want Kapt. Lancker, die steeds meer relaties kreeg in Hellendoorn en Nijverdal, ging aan het werk. Veel

mensen leerden hem, als mijnheer de Jong, kennen. De heer W. Bakker, latere bewoner van het pand Ommerweg 24 en oudste zoon van mevr. Bakker: 'Het is feitelijk onbegrijpelijk, dat het zo lang goed is gegaan. Alle mogelijke verzetsmensen liepen bij ons in en uit. Ik herinner me Plomp, van Asselt, Hekman, en Piksen. Op een avond stond er een heel gezelschap achter het huis, waaronder twee geallieerde vliegers, die door de heer Galgenbeld uit Nijverdal werden opgehaald met een soort bestelwagen. We hadden op dat moment ook nog een Joodse mevrouw thuis, verder de koerierster Ria Hermans en nog een paar lieden. Zelf konden we er ook nog bij in.

Hoe de heer Lancker de contacten heeft gelegd met de mensen, die al bij het verzet betrokken waren, is ons niet helemaal duidelijk geworden. Wat wel duidelijk is, dat hij de ziel werd van de R.V.V., de Raad van Verzet, in Overijssel. Het werk breidde zich uit. Na de Duitse terreur tijdens de april/mei staking van 1943, die in Twente begonnen was, nam de geest van het verzet toe. Steeds meer mensen accepteerden het niet meer en wilden wat gaan doen om hun afkeer van het fascisme tot uitdrukking te brengen. Het beleid van de heer Lancker is geweest, dat hij de krachten wilde bundelen. Hij wist mannen en vrouwen om zich heen te verzamelen en warm te maken voor het verzet. Soms was hij wel eens sarcastisch, hij zag het allemaal in groter verband en had moeite zijn ergernis niet te laten merken aan mensen, die zich zorgen maakten over voeding, kleding en dergelijke zaken. Er was immers maar één ding belangrijk: **verzet!!!**

Wat te verwachten was, gebeurde. De bezetter kwam er achter wat de 'heer de Jong' deed en waar hij verbleef. In de zomer van 1944 werd door de S.D. een inval gedaan ten huize van de fam. Bakker.

Plotseling, zo herinnert de heer W. Bakker zich, was het huis omsingeld. Op hoge toon werd mevr. Bakker gevraagd waar 'mijnheer de Jong' zich ophield. Ze bleef rustig: 'Mijnheer de Jong? Die is er niet. Boven troffen ze de koerierster Ria Hermans aan, die werd later meegevoerd. Evenals kaarten, een radio, seinlampen, die gevonden waren in de kamer van de 'heer de Jong'. Onbegrijpelijk is, dat niemand van de fam. Bakker werd gearresteerd, zelfs een aanwezige Jodin liet men met rust. Waren de S.D.-ers zo blij met het bewijsmateriaal dat ze gevonden hadden? Wie zal het zeggen.

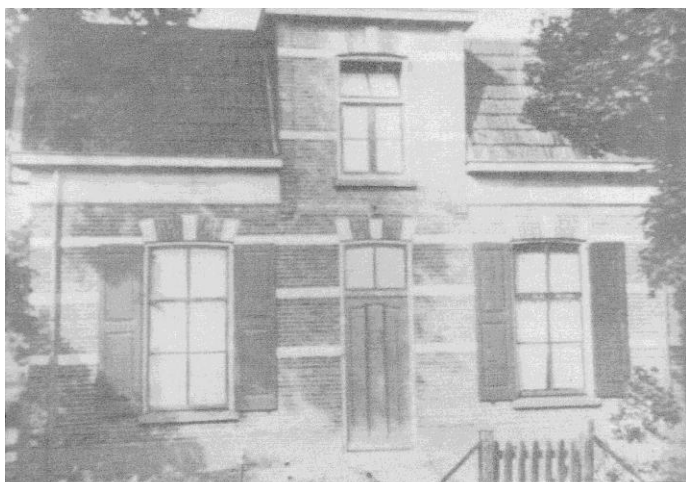
De 'heer de Jong', alias 'Evert', bevond zich op dat moment op 't Keenkhuus, de boerderij van de fam. Schuurman in de omgeving van de "Ontginning" op de Piksen. Hij bereidde er de wapendropping voor, die na enkele mislukkingen op 9/10 september 1944 volledig slaagde. Naast wapens kreeg men de beschikking over uitstekende zendapparatuur en ontvangers. Bovendien kwamen drie commando's mee, te weten de Nederlandse majoor Henk Marius Brinkgreve, de Amerikaanse majoor Joho Olmsted en de Ierse sergeant majoor en marconist John Austin, bijgenaamd 'Bunny'. Er deden zich kort hierna interne moeilijkheden voor tussen K.P. (knok ploegen) en de L.O. (de landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers). Toen in november 1944 op last van hogerhand alle verzetsorganisaties werden samengevoegd onder de naam N.B.S., Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten, werd Kapt. Lancker onder de naam 'Evert' commandant van het district Salland. Hij benoemde de heer H. Doppen als zijn plaatsvervanger. Kort voor de bevrijding heeft Kapitein Lancker zijn leven gegeven. Voor zijn vaderland, maar ook om vrienden te beschermen.

Volgens 'Bericht voor GrootèJan', het boek van J.A. van Nie, Hervormd predikant te Hoogeveen, in de illegaliteit bekend als Oom Piet, heeft de S.D. valse papieren aangetroffen bij iemand, die in Rotterdam tijdens een razzia was opgepakt en in Wierden uit de trein was gesprongen. Het moet zijn uitgelekt, dat een dochter van de heer F. Nieuwboer, hoofd van de school op het Hoge Hexel, de hand heeft gehad in het verstrekken van papieren. Op zondagmiddag 11 februari 1945 overvielen 4 S.D.-ers de woning van de fam. 'F.C. Nieuwboer.

Aan de tafel zitten twee zussen Nieuwboer, de broers Ton en Leo, hun ouders, een onderduiker, een gedeserteerde Rijksduitser, koerierster Riet Hermans en haar verloofde, kapitein Albert ('Evert') Lancker. Het gesprek ging over een wapendropping die plaats zou vinden op de Piksen. Te zelfder tijd vertrok een groep goed bewapende SD-ers vanuit Almelo om een inval te doen in het huis van Nieuwboer. Aangekomen springen drie SD-ers uit de auto en rennen met getrokken pistool de woning binnen. Het hele gezelschap wordt tegen de muur gezet, terwijl het huis wordt doorzocht. De SD-ers bevelen Ton Nieuwboer, Lancker en de ondergedoken Duitser mee te gaan naar Almelo voor verhoor. Lancker vroeg of hij zijn winterjas aan mocht trekken, want het was koud. De SD vond dat goed, maar wist niet dat Lancker in de zak van die jas een pistool had. Evert Lancker trok zijn jas aan en met razende snelheid kwam zijn pistool te voorschijn. Hij schoot SD-er Blankensteijn neer en die is op slag dood. Voordat de andere SD-er Lancker onschadelijk kon maken, schoot Lancker ook die SD-er neer. Deze SD-er werd getroffen door drie kogels en overleed 12 februari aan zijn verwondingen. Evert sprong over de gewonde man en rende het huis uit, onmiddellijk achtervolgd door twee SD-ers. Al schietend probeerden ze Lancker onschadelijk te maken.

Evert probeerde de belagers van zich af te schudden, schietend over zijn schouder. Hij had intussen zijn pistool weer gevuld. Maar de overmacht was te groot, de afstand werd hoe langer hoe kleiner. Ongeveer een kilometer van het huis van meester Nieuwboer sloeg Evert Lancker tegen de grond. De SD-ers constateerden dat hij dood was. Volgens de SD-rapporten heeft hij met één van zijn laatste kogels zichzelf door het hoofd geschoten. Dat was ook de mening van dokter Beens. Evert zijn eigen woorden waren: 'Mij krijgen ze niet levend in handen.' De achtervolging gaf de thuisblijvers de kans om te vluchten. De ouders Nieuwboer werden naar de familie Haring in Vriezenveen gebracht, twee dochters doken tot de bevrijding onder bij dokter Beens, één dochter bij Borgert. Ton Nieuwboer en de gedeserteerde Duitser zaten de eerste nacht op de zolder van de school en werden later ondergebracht bij de familie Marsman in Raalte, waar ook Riet Hermans naar toe ging. De SD haalde waardevolle spullen uit het huis van de meester en stak het vervolgens in brand.

Bron: Wierden in bezettingstijd van F. Noltus

Het meestershuis van Nieuwboer zoals het was voor de inval van de so op zondagmiddag, 2 uur, 11 februari 1945.

Wat er overbleef enkele uren na de inval. Brand gestoken door de spers Neubachner, H. degen en Böhnke.

foto: voormalig woning Nieuwboer voor - en na de brand

Wat er is gebeurd is het best te reconstrueren uit de toespraak die de heer Nieuwboer hield op 16 mei 1945, toen het stoffelijk overschot van Kapt. Lancker werd bijgezet op de Algemene Begraafplaats te Hellendoorn.

Hij zei onder meer:

'Evert' is gevallen. Wat moet er in hem zijn omgegaan op die zondagmiddag van de 11e februari, toen 4 S.D.-ers ons overvielen. Wij zaten met ons negenen bij elkaar, toen plotseling de inval plaats vond en Evert, Tom en Leo (de heer Lancker, Tom de zoon van de fam. Nieuwboer en de Duitse deserteur Blomkofski) als gevangenen zouden worden weggevoerd. Evert vond in zijn overjas zijn kleine revolver terug. Het was of hij zeggen wilde: 't is nog niet te laat. Ik zal proberen te redden wat er te redden is; ik zal trachten jullie te redden uit de klauwen van die ellendelingen. En toen, vlak daarop, 3 schoten die 2 vijanden neervelden. Toen ben je weggevlucht en je hebt het helaas moeten afleggen tegen je achtervolgers. Maar ons heb je de gelegenheid gegeven om te ontkomen. Je bent in de dood gegaan voor je vrienden. Je wist, dat de kogel je zelf wachtte, maar eerst redde je ons en daarmee stelde je een daad, die de edelste daad van zelfopoffering genoemd mag worden, die in de wereld bestaat!

Aldus de heer Nieuwboer op 16 mei 1945.

Als represaille maatregel werd het huis van hoofdonderwijzer Nieuwboer in brand gestoken en de Wierdenaar Beverdam werd later van achteren neergeschoten door de twee S.D.-ers Fritz Neubachner en Heinrich Holbeek.

Kapt. Lancker is in de strijd gesneuveld, getroffen door de hem achtervolgende S.D-ers. Hij heeft, zoals sommige onjuiste geruchten wilden, de hand niet aan zichzelf geslagen.

Foto 's, alsmede een artsenverklaring bevestigen dat hij is gesneuveld. Hij werd in de nek door een kogel getroffen. Het is niet onmogelijk dat de vijand nooit heeft geweten wie degene was die ze hadden neergeschoten.

MONUMENT

Aan de Monumentweg bij Hoge Hexel is door de fam. Meijerink grond afgestaan. Daar is op de plaats waar Kapt. Lancker het leven liet, enkele honderden meters van de plek waar de eerste geslaagde wapen dropping onder zijn leiding plaatsvond, een eenvoudig monument opgericht opschrift.

11 februari 1945
viel hier voor zijn vaderland
Kapt. A.F. Lancker
geb. 2-3-'94
'EVERT' CDT N.B.S., Salland

Het werd op donderdag 20 oktober 1949 onthuld in aanwezigheid van velen, die daarmee de organisator van het verzet in midden-Overijssel als het ware postuum wilden eren, Eerbewijzen, die Albert Ferdinand Lancker bij zijn leven nimmer heeft gezocht, die hem na zijn dood in meervoud werden geschonken.

NB: Voor de samenstelling van deze informatie werd gebruik gemaakt van het boek 'Van bezetting Naar Bevrijding', van H.W.Poorterman, Twents-Gelderse Uitgeverij Witkam B.V., Enschede, 1978

Bericht:

Het levenloze lichaam van landbouwer Rikus Johannes Beverdam, wonende aan de Stationsstraat 14 te Wierden werd in de nacht van 13 op 14 februari 1945 aangetroffen op de Bornsestraat in Almelo. De heer Beverdam werd uit wraak voor het door "Evert" neerschieten van twee SD-ers, door de Duitsers vermoord op 13 februari 1945 te Almelo waar hij gevangen zat n.a.v. het "illegaal slachten van een dier".

In bovenstaande tekst werd aangegeven dat de heerf Beverdam landbouwer zou zijn geweest. In een andere publicatie lazen we dat hij van beroep slager was.

Telegrammen van EVERT, Kapitein Lancker via Plan Erme.

JANUARY 1945

From Evert via Erme of 19.1.1945

2 stop Commandant Achterhoek **Colonel VAN BUREN** with two members of his staff arrested on Christmasday by Gestapo Am establishing contact to reorganize this area stop Eight

From Evert via Erme of 19.1.1945

3 stop According to latest available date beginning of December active resistance Achterhoek about eight hundred men stop Arms available for four hundred stop

From Evert via Erme of 19.1.1945

4 stop Greetings from **DUDLEY** stop He is browned off because **MAURITS** and **MacBef** get lashings of liquor sweets and cigarettes while he gets All stop

Why stop He wants also decent suit socks and boots size ten warm gloves scarf hat shirt collar size sixteen razor blades soap stop Three

ARTIKEL

Wierden ontsnapt aan een grote ramp De dood van de twee SD-ers in Hoge Hexel deed de SD Almelo en de SD Zwolle bij elkaar komen. Er moesten represailles genomen worden. De burgemeester van Wierden moest binnen 24 uur een lijst met circa 25 namen doorgeven aan de SD. Deze mensen moesten daarna gearresteerd worden en dezelfde dag in het centrum van Wierden gefusilleerd. Door toedoen van het hoofd van de SD, Gerbig, ging dat vreselijke plan niet door. Maar de dood van de twee SD-ers moest gewroken worden. Riekus Beverdam zat op dat moment vast vanwege het slachten van een varken. Riekus werd 13 februari, 's avonds, meegenomen door twee SD-ers en van achteren door twee schoten om het leven gebracht.

Bron: Driehoek 11 februari 2015

Getuigenverhaal: Ron Blankenstein, Hoge Hexel - Overijssel

Altijd is hij met de oorlog bezig. Om grip te krijgen op zijn familiegeschiedenis. Zijn moeder is anti-Duits. Maar zijn vaders familie kiest voor de NSB. Waarom?

Ron Blankenstein (1943) is anderhalf als zijn vader Willem op 11 februari 1945 om het leven komt. Doodgeschoten door verzetsman kapitein Lancker. In 1949 komt er voor Lancker een monument. Zijn vader wordt met Duitse militaire eer begraven. 'Jouw vader was een rot-NSB'er', zeggen zijn vriendjes op school. Voor zijn kleinkinderen schrijft Blankenstein alles op. Wat voor impact heeft de keuze van zijn vader? En wat betekent het voor zijn moeder?

*Deze uitgave is samengesteld door- en op initiatief van
Stichting Cultureel Erfgoed Hoge Hexel*

Hoge Hexel mei 2015